

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНИХ СИЛ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ТА ДЕСТРУКЦІЙ»
циклу обов'язкової професійної підготовки
за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія
підготовки бакалавра
у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 053 Психологія

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах на 2025-2026
навчальний рік.
Протокол від «29» серпня 2025 року № 1.

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Психологія професійної деформації та деструкцій»

Загальна інформація про дисципліну

Анотація (опис) навчальної дисципліни

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Психологія професійної деформації та деструкцій» сприяють глибокому й різнобічному дослідженню та аналізу впливів на особистість, її поведінку та професійну діяльність, феноменів професійної деформації та деструкцій, а також збагаченню наукового світогляду здобувачів та їх психологічної культури.

Даний курс передбачає теоретичне і практичне вивчення концептуальних засад і методологічних принципів, механізмів та психологічних особливостей прояву феноменів професійної деформації та деструкцій, їхнього впливу на поведінку та професійну діяльність, а також ознайомити з основними підходами та способами психопрофілактики та корекції професійної деформації та деструкцій; ознайомлення з сучасними підходами до соціально-психологічної практики; вироблення базових практичних умінь і навичок; формування морально-етичних норм і відповідальності; усвідомлення професійної ідентичності та становлення професійної компетентності.

Відмінною особливістю цього курсу є те, що на заняттях застосовується метод порівняльного аналізу психологічних феноменів професійної деформації та деструкцій, активне навчання, творче оперування засвоєними знаннями, розуміння перспектив розвитку сучасної екстремальної психології та психології професійної діяльності, розвиток у здобувачів вищої освіти базових компетенцій психолога.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Назаров Олег Олександрович, професор кафедри психології діяльності в особливих умовах соціально-психологічного факультету, кандидат психологічних наук, професор.
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет № 234.
E-mail	nazarov_oleh@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	- соціальна психологія; - психологія діяльності в особливих умовах.
Професійні здібності	- супервізія для психологів-практиків, соціальних працівників та працівників кадрових органів
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Onishchenko, N., Perelygina, L., Nazarov, O., Karikov, S., Riabinina, O., & Gontarenko, L. (2023). Psychosocial assistance within the framework of the social rehabilitation process: prospects for recuperation and reintegrative outcomes. Brazilian Journal of Education, Technology and Society – BRAJETS. Vol. 16 No.se2, p. 155-165: The Global Development of Innovative Technologies and their Impact on the Education.

<https://doi.org/10.14571/brajets.v16.nse2.155-164>

Yurchynska H., Ananova I., Nazarov O., Salnikova T., Martynets L. Provision of qualified psychological assistance as a result of crisistraumatic events. AD ALTA: journal of interdisciplinary research. Vol. 12, Issue 2, Special Issue XXXI., MAGNANIMITAS Assn / Hradec Kralove, The Czech Republic, 2022. P. 94-99.

http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120231/papers/A_17.pdf

Назаров О.О. Психологія діяльності рятувальника: зміст та проблеми для обговорення. Проблеми екстремальної та кризової психології, 2022. № 4(2). С. 30-37.

<http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/16953>

Назаров О.О., Левченко А.С. Особливості досліджень професійних деформацій та деструкцій у вітчизняній психології діяльності в особливих умовах. Проблеми екстремальної та кризової психології, 2025. № 1 (9). С. 46-55.

<https://doi.org/10.52363/dcpp-2025.1.4>

Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру що п'ятниці з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 234. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань про закономірності, механізми та психологічні особливості прояву феноменів професійної деформації та деструкцій, їхнього впливу на поведінку та професійну діяльність, а також ознайомлення з основними підходами та способами психопрофілактики та корекції професійної деформації та деструкцій.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна, вечірня)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	обов'язкова професійна	обов'язкова професійна
Навчальний рік	2025-2026	
Семестр(и)	6	6
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	4	4

- загальна кількість годин	120	120
- кількість модулів	2	2
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):		
- лекції	20	8
- практичні заняття	-	-
- семінарські заняття	24	2
- лабораторні заняття	-	-
- курсовий проект (робота)	-	-
- інші види занять	-	-
- самостійна робота	76	110
- індивідуальні завдання (науково-дослідне)	на вибір	на вибір
Форма підсумкового контролю		
(курсова робота (курсний проект); диференційний залік; іспит)	диференційний залік	диференційний залік

Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: загальна психологія, конфліктологія, психофізіологія.

Постреквізити: основи психокорекції та супервізії, основи соціально-психологічної реабілітації.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.	ПРН 01.
Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	ПРН 02.
Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.	ПРН 12.
Здійснювати систему заходів, спрямованих на збереження, відновлення та корекцію психічних станів, створення сприятливих умов, необхідних для забезпечення оптимального рівня готовності до виконання завдань за призначенням..	ПРН 25.

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	Абревіатура
Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної	ЗК 02.

діяльності.	
Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).	СК 03.
Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту	СК 09.

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ТА ДЕСТРУКЦІЙ.

Змістовий модуль 1. Феномен професійної деформації у сучасній психологічній науці.

Тема 1.1. Психологія професійної деформації та деструкцій як галузь психологічних досліджень професійної діяльності.

Тема 1.2. Професійний розвиток та професійна деформація: психологічний аспект.

Тема 1.3. Тенденції професійного росту та детермінанти розвитку професійної деформації.

Тема 1.4. Професійне вигорання як професійна деформація.

Тема 1.5. Професійна деформація працівників екстремальних видів діяльності.

Змістовий модуль 2. Професійні деструкції: психологічна теорія та практика.

Тема 2.1. Професійні деструкції як психологічний феномен.

Тема 2.2. Втрата професійної ідентичності як професійна деструкція.

Тема 2.3. Професійна акцентуація особистості як професійна деструкція.

Тема 2.4. Набута безпорадність як професійна деструкція.

Тема 2.5. Психопрофілактика та психокорекція професійних деструкцій.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (очна (денна, вечірня) форма навчання):

Назви модулів і тем	Очна (денна, вечірня) форма навчання					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		семінарські заняття	практичні заняття	самостійна робота	поточний контроль	
6 - й семестр						
МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ТА ДЕСТРУКЦІЙ						
Змістовий модуль 1. Феномен професійної деформації у сучасній психологічній науці.						
Тема 1.1. Психологія професійної деформації та деструкцій як галузь психологічних	12	2	2	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання

досліджень професійної діяльності.						
Тема 1.2. Професійний розвиток та професійна деформація: психологічний аспект.	10	2	2	-	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 1.3. Тенденції професійного росту та детермінанти розвитку професійної деформації.	12	2	2	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 1.4. Професійне вигорання як професійна деформація.	10	2	2	-	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 1.5. Професійна деформація працівників екстремальних видів діяльності.	14	2	4	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Разом за модулем 1	58	10	12	-	36	-
Змістовий модуль 2. Професійні деструкції: психологічна теорія та практика.						
Тема 2.1. Професійні деструкції як психологічний феномен.	10	2	2	-	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 2.2. Втрата професійної ідентичності як професійна деструкція.	10	2	2	-	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 2.3. Професійна акцентуація особистості як професійна деструкція.	10	2	2	-	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 2.4. Набута безпорадність як професійна деструкція.	12	2	2	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 2.5. Психопрофілактика та психокорекція професійних деструкцій.	12	2	2	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Разом за змістовим модулем 2	54	10	10	-	34	-
Модульна контрольна) робота	8	-	2	-	6	письмова модульна контрольна робота
Диференційований залік	-	-	-	-	-	-
Разом за 6 семестр	120	20	24	-	76	-
Разом	120	20	24	-	76	-

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Психологія професійної деформації та деструкцій як галузь психологічних досліджень професійної діяльності.	2
2.	Професійний розвиток та професійна деформація: психологічний аспект.	2
3.	Тенденції професійного росту та детермінанти розвитку професійної деформації.	2
4.	Професійне вигорання як професійна деформація.	2
5.	Професійна деформація працівників екстремальних видів діяльності.	4
6.	Професійні деструкції як психологічний феномен.	2
7.	Втрата професійної ідентифікації як професійна деструкція.	2
8.	Професійна акцентуація особистості як професійна деструкція.	2
9.	Набута безпорадність як професійна деструкція.	2
10.	Психопрофілактика та психокорекція професійних деструкцій.	2
	Разом	22

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна (дистанційна) форма):

Назви модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма навчання					
	Кількість годин					
	у тому числі					
	усього	лекції	семінарські заняття	практичні заняття	самостійна робота	поточний контроль
6 - й семестр						
МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ТА ДЕСТРУКЦІЙ						
Змістовий модуль 1. Феномен професійної деформації у сучасній психологічній науці.						
Модуль 1. Феномен професійної деформації у сучасній психологічній науці..						
Тема 1.1. Психологія професійної деформації та деструкцій як галузь психологічних досліджень професійної діяльності.	11	1	-	-	10	індивідуальні завдання
Тема 1.2. Професійний розвиток та професійна деформація: психологічний аспект.	11	1	-	-	10	індивідуальні завдання
Тема 1.3. Тенденції професійного росту та детермінанти розвитку професійної деформації.	11	1	-	-	10	індивідуальні завдання
Тема 1.4. Професійне вигорання як професійна	11	1	-	-	10	індивідуальні завдання

деформація.						
Тема 1.5. Професійна деформація працівників екстремальних видів діяльності.	10	-	-	-	10	індивідуальні завдання
Разом за модулем 1	54	4	-	-	50	
Змістовий модуль 2. Професійні деструкції: психологічна теорія та практика.						
Тема 2.1. Професійні деструкції як психологічний феномен.	9	1	-	-	8	індивідуальні завдання
Тема 2.2. Втрата професійної ідентичності як професійна деструкція.	9	1	-	-	8	індивідуальні завдання
Тема 2.3. Професійна акцентуація особистості як професійна деструкція.	8	1	-	-	7	індивідуальні завдання
Тема 2.4. Набута безпорадність як професійна деструкція.	9	1	-	-	9	індивідуальні завдання
Тема 2.5. Психопрофілактика та психокорекція професійних деструкцій.	9	-	2	-	9	індивідуальні завдання
Разом за змістовим модулем 2	58	4	2	-	52	-
Диференційований залік	8	-	2	-	6	-
Разом за модулем 1	120	8	2	-	110	-
Разом за 6 семестр	120	8	2	-	110	
Разом	120	8	2	-	110	

Індивідуальні завдання.

До індивідуальних завдань відноситься: написання рефератів, есе, аналіз практичних, проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень до виступу на конференції, участь в олімпіадах тощо.

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань.

1. Науково-історичні аспекти психологічних досліджень професійної діяльності та професійної деформації.
2. Теоретико-методологічні основи дослідження професійної деформації.
3. Кризи професійного розвитку як джерело професійної деформації.
4. Індивідуально-психологічні властивості суб'єкта професійної діяльності.
5. Основні тенденції професійного розвитку, що ведуть до професійної деформації особистості.

6. Детермінанти виникнення та розвитку професійної деформації.
7. Професійне вигорання як професійна деформація: сутність та зміст.
8. Симптоми та фази професійного вигорання.
9. Профілактика професійного вигорання.
10. Професійне чи емоційне вигорання?
11. Особливості професійної деформації працівників ДСНС.
12. Особливості професійної деформації військовослужбовців.
13. Особливості професійної деформації працівників поліції.
14. Особливості професійної деформації екстремальних психологів.
15. Професійна деформація та професійні деструкції: співвідношення понять.
16. Сутнісна характеристика професійних деструкцій особистості.
17. Детермінанти професійних деструкцій особистості працівників екстремальних видів діяльності.
18. Феномен професійного відчуження як професійна деструкція
19. Професійне відчуження як втрата професійної ідентичності.
20. Професіоналізація як чинник розвитку професійних акцентуацій характеру.
21. Вплив акцентуацій особистості на успішність професійної діяльності в особливих умовах.
22. Професійна акцентуація рис характеру особистості як професійна деструкція.
23. Набута безпорадність як професійна деструкція особистості.
24. Загальні підходи до психопрофілактики та корекції професійних деструкцій.

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується **в таких формах**: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, модульні контрольні роботи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі **методи навчання і викладання**:

- методи навчання за джерелами набуття знань: лекція, пояснення, бесіда, обговорення матеріалу що вивчається;
- наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження);
- методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається, а саме проблемний виклад та частково-пошуковий;
- робота з навчально-методичною літературою та із використанням технічних ресурсів;
- самостійна робота.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: диференційований залік, індивідуальні завдання, есе, реферати, доповіді тощо.

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі індивідуального опитування; виступів на семінарських заняттях, виконання індивідуальних завдань; виконання модульних контрольних робіт тощо.

Підсумковий контроль здійснюється у формі диференційного заліку.

Розподіл балів, які отримують здобувачі, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якої є диференційний залік.

- очна (денна, вечірня) форма навчання:

Розподіл балів														
Поточний контроль та самостійна робота													* Диференційний залік	Сума балів за дисципліну
Модуль 1						Модуль 2						* Модульна контрольна робота		
T1.1	T1.2	T1.3	T1.4	T1.5	Індивідуальні завдання	T2.1	T2.2	T2.3	T2.4	T2.5	Індивідуальні завдання			
до 4	до 4	до 4	до 4	до 4	до 10	до 4	до 4	до 4	до 4	до 4	до 10	до 40	0	100

- заочна (дистанційна) форма навчання:

-

Розподіл балів			
Поточний контроль та самостійна робота			* Д и С у

Модуль 1						Модуль 2						* Модульна контрольна робота		
T1.1	T1.2	T1.3	T1.4	T1.5	Індивідуальні завдання	T2.1	T2.2	T2.3	T2.4	T2.5	Індивідуальні завдання		0	100
-	-	-	-	-	до 20	-	-	-	-	-	до 20	до 60		

* – обов’язкові види навчального контролю.

Поточний контроль.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті:

4 бали – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни.

3 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє.

2 бал – завдання виконане частково.

1 бал – завдання виконане частково, допущено значні помилки.

0 балів – завдання не виконане.

Модульний контроль.

Перелік теоретичних питань для підготовки до модульного контролю:

Змістовий модуль № 1.

1. Описати загальні науково-історичні аспекти психологічних досліджень професійної діяльності та професійної деформації.

2. Дати характеристику сучасним теоретико-методологічним основам дослідження професійної деформації.

3. Охарактеризувати професійну деформацію та професійні деструкції як психологічні феномени.

4. Дати визначення та розкрийте сутність поняття «суб'єкт професійної діяльності».

5. Описати структуру особистості суб'єкта професійної діяльності.

6. Розкрити зміст основних етапів розвитку суб'єкта професійної діяльності.

7. Дати загальну характеристику криз професійного розвитку як джерел професійної деформації.

8. Розкрити сутність та зміст індивідуально-психологічних властивостей суб'єкта професійної діяльності.

9. Проаналізувати основні тенденції професійного розвитку, що ведуть до професійної деформації особистості.

10. Дати характеристику детермінантам виникнення та розвитку професійної деформації.

11. Описати сутність та зміст професійного вигорання як професійної деформації.

12. Охарактеризувати симптоми професійного вигорання.

13. Описати психологічні аспекти фаз професійного вигорання.

14. Дати загальні рекомендації щодо профілактики професійного вигорання.

15. Дати пояснення: професійне чи емоційне вигорання?

16. Виокремити особливості професійної деформації працівників ДСНС.

17. Описати особливості професійної деформації військовослужбовців та працівників органів внутрішніх справ.

18. Охарактеризувати особливості професійної деформації екстремальних психологів.

Змістовий модуль № 2.

1. Розкрити співвідношення понять професійної деформації та професійних деструкцій.

2. Дати сутнісну характеристику професійних деструкцій особистості.

3. Виокремити детермінанти професійних деструкцій особистості працівників екстремальних видів діяльності.

4. Описати феномен професійного відчуження як професійну деструкцію.

5. Проаналізувати вплив діяльності в особливих умовах на формування професійного відчуження.

6. Розкрити сутність професійного відчуження як втрати професійної ідентичності.

7. Розкрити зміст психологічного феномену акцентуацій рис характеру особистості.

8. Розкрити зв'язок процесу професіоналізації із виникненням та розвитком професійних акцентуацій характеру.

9. Охарактеризувати вплив акцентуацій особистості на успішність професійної діяльності в особливих умовах.

10. Розкрити сутність професійної акцентуації рис характеру особистості як професійної деструкції.

11. Описати фактори, що детермінують розвиток акцентуацій рис характеру (особистості).

12. Дати характеристику теоретико-методологічним підходам до розуміння феномену «набута безпорадність».

13. Розкрити сутність феномену набутої безпорадності як професійної деструкції особистості.

14. Описати загальні підходи до психопрофілактики та корекції професійних деструкцій.

15. Розкрити основні психологічні технології профілактики і корекції професійного відчуження у працівників екстремальних видів діяльності.

16. Охарактеризувати основні підходи до профілактики та корекції набутої безпорадності у працівників екстремальних видів діяльності.

Критерії оцінювання знань здобувачів під час виконання модульних контрольних робіт.

До модульної контрольної роботи (незалежно від форми навчання) входять два питання, які відповідають замістом змістовим модулям № 1 та № 2.

Кожне запитання оцінюється окремо (до 20 балів для денної форми навчання та до 30 балів для заочної форми навчання за кожне), а разом за модульну контрольну роботу можна отримати відповідно до 40 балів та 60 балів у сумі.

Критерії оцінювання для очної (денної, вечірньої) форми навчання:

16-20 балів – завдання вірно виконано з дотриманням всіх вимог до виконання есе;

10-15 балів – завдання виконано вірно, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

5-9 балів – завдання розв'язано частково, недостатнє обґрунтування відповіді, допущені граматичні чи стилістичні помилки;

1-4 бали – завдання розв'язано частково, відсутні обґрунтування відповіді, допущені суттєві граматичні чи стилістичні помилки;

0 балів – відповідь відсутня.

Критерії оцінювання для заочної (дистанційної) форми навчання:

24-30 балів – завдання вірно виконано з дотриманням всіх вимог до виконання есе;

17-23 балів – завдання виконано вірно, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

9-16 балів – завдання розв'язано частково, недостатнє обґрунтування відповіді, допущені граматичні чи стилістичні помилки;

1-8 бали – завдання розв'язано частково, відсутні обґрунтування відповіді, допущені суттєві граматичні чи стилістичні помилки;

0 балів – відповідь відсутня.

Індивідуальні завдання.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань.

Для очної (денної, вечірньої) форми навчання:

10 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;

9 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки;

8 балів – робота виконана майже на 90% від загального обсягу;
7 балів – обсяг виконаних завдань становить від 80% до 89% від загального обсягу;
6 балів – здобувач виконав лише від 70% до 79% від загального обсягу;
5 балів – обсяг виконаної роботи становить від 50% до 69% від загального обсягу;
4 бали – виконана частина роботи складає від 40% до 49% від загального обсягу;
3 бали – складає від 20% до 39% від загального обсягу;
2 бали – обсяг виконаних завдань складає від 10% до 19% від загального обсягу;
1 бал – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу;
0 балів – завдання передбачене на індивідуальну самостійну роботу здобувачем не виконане.

Для заочної (дистанційної) форми навчання:

20 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;
16 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки;
12 балів – робота виконана майже на 90% від загального обсягу;
10 балів – обсяг виконаних завдань становить від 80% до 89% від загального обсягу;
8 балів – здобувач виконав лише від 70% до 79% від загального обсягу;
6 балів – обсяг виконаної роботи становить від 50% до 69% від загального обсягу;
4 бали – виконана частина роботи складає від 40% до 49% від загального обсягу;
3 бали – складає від 20% до 39% від загального обсягу;
2 бали – обсяг виконаних завдань складає від 10% до 19% від загального обсягу;
1 бал – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу;
0 балів – завдання передбачене на індивідуальну самостійну роботу здобувачем не виконане.

Підсумковий контроль.

Здійснюється шляхом підрахунку сумарної кількості балів, отриманих разом за всі види навчальної роботи та накопичених протягом семестру, за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України.

Перелік теоретичних питань для підготовки до диференційованого заліку:

1. Описати загальні науково-історичні аспекти психологічних досліджень професійної діяльності та професійної деформації.
2. Дати характеристику сучасним теоретико-методологічним основам дослідження професійної деформації.
3. Охарактеризувати професійну деформацію та професійні деструкції як психологічні феномени.
4. Дати визначення та розкрийте сутність поняття «суб'єкт професійної діяльності».
5. Описати структуру особистості суб'єкта професійної діяльності.

6. Розкрити зміст основних етапів розвитку суб'єкта професійної діяльності.
7. Дати загальну характеристику криз професійного розвитку як джерел професійної деформації.
8. Розкрити сутність та зміст індивідуально-психологічних властивостей суб'єкта професійної діяльності.
9. Проаналізувати основні тенденції професійного розвитку, що ведуть до професійної деформації особистості.
10. Дати характеристику детермінантам виникнення та розвитку професійної деформації.
11. Описати сутність та зміст професійного вигорання як професійної деформації.
12. Охарактеризувати симптоми професійного вигорання.
13. Описати психологічні аспекти фаз професійного вигорання.
14. Дати загальні рекомендації щодо профілактики професійного вигорання.
15. Дати пояснення: професійне чи емоційне вигорання?
16. Виокремити особливості професійної деформації працівників ДСНС.
17. Описати особливості професійної деформації військовослужбовців та працівників органів внутрішніх справ.
18. Охарактеризувати особливості професійної деформації екстремальних психологів.
19. Розкрити співвідношення понять професійної деформації та професійної деструкції.
20. Дати сутнісну характеристику професійних деструкцій особистості.
21. Виокремити детермінанти професійних деструкцій особистості працівників екстремальних видів діяльності.
22. Описати феномен професійного відчуження як професійну деструкцію.
23. Проаналізувати вплив діяльності в особливих умовах на формування професійного відчуження.
24. Розкрити сутність професійного відчуження як втрати професійної ідентичності.
25. Розкрити зміст психологічного феномену акцентуацій рис характеру особистості.
26. Розкрити зв'язок процесу професіоналізації із виникненням та розвитком професійних акцентуацій характеру.
27. Охарактеризувати вплив акцентуацій особистості на успішність професійної діяльності в особливих умовах.
28. Розкрити сутність професійної акцентуації рис характеру особистості як професійної деструкції.
29. Описати фактори, що детермінують розвиток акцентуацій рис характеру (особистості).

30. Дати характеристику теоретико-методологічним підходам до розуміння феномену «набута безпорадність».

31. Розкрити сутність феномену набутої безпорадності як професійної деструкції особистості.

32. Описати загальні підходи до психопрофілактики та корекції професійних деструкцій.

33. Розкрити основні психологічні технології профілактики і корекції професійного відчуження у працівників екстремальних видів діяльності.

34. Охарактеризувати основні підходи до профілактики та корекції набутої безпорадності у працівників екстремальних видів діяльності.

Політика викладання навчальної дисципліни

Політика відвідування аудиторних занять (особиста присутність студента): відвідування занять є обов'язковим компонентом в системі вивчення курсу, набуття загальних та фахових компетентностей (відвідування лекцій та практичних занять). За об'єктивних причин (наприклад, лікарняні, стажування, мобільність, індивідуальний графік, інше) аудиторні види занять та завдань можуть бути трансформовані в систему дистанційного навчання.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: здобувач вищої освіти зобов'язаний дотримуватись крайніх термінів (дата для аудиторних видів робіт або час в системі дистанційного навчання), до яких має бути виконано певне завдання. За наявності поважних причин (відповідно до інформації, яку надано деканатом) здобувач має право на складання індивідуального графіку вивчення окремих тем дисципліни. Роботи, які виконуються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право та суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації; використання достовірної інформації з офіційних джерел у проектних завданнях. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

1. Баклицький І.О. Психологія праці: Підручник. 2-ге вид., пер. і доп. - К.: Знання, 2008. - 655 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: westudents.com.ua/knigi/530-psihologiya-prats-baklitskiy-o.html
2. Вірна Ж.П. Неврогенез професійних деструкцій особистості. Психологічні перспективи. Вип. 19, 2012. С. 84-90. <https://psychoprospects.vnu.edu.ua/index.php/psychoprospects/article/view/418>
3. Екстремальна психологія: / [Євсюков О.П., Куфлієвський А.С., Лебедєв Д.В., Назаров О.О. та ін..] ; за заг. ред. О.В. Тімченка. - [підручник] - К. : Август Трейд, 2007. - 502 с.
4. Корольчук М.С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах : [навч. посібник] / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк - К. : Ніка- Центр, 2006. - 580 с.
5. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Теорія і практика професійного психологічного відбору: Навч. посіб. для слухачів та студ. ВНЗ. - К.: Ніка Центр, 2006. - 532 с.
6. Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці: Підручник / Київський національний економічний ун-т. - К. : КНЕУ, 2003. - 367 с.
7. Корольчук М.С. Теорія і практика професійного психологічного відбору: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. - К. : Ніка-Центр, 2006. - 536 с.
8. Куфлієвський А.С. Соціально-психологічні детермінанти розвитку синдрому «вигорання» серед працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України: дис. ... кандидата психол. наук : 19.00.09 / Куфлієвський Андрій Станіславович. - Х., 2006. - 165 с.
9. Лефтеров В.О. Особистісно-професійний розвиток фахівців екстремальних видів діяльності: дис. ... доктора психол. наук : 19.00.06 / Лефтеров Василь Олександрович. - К., 2008. - 428 с.
10. Магда В.А. Особливості професійної деформації у працівників аварійно-рятувальних підрозділів МНС України : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.09. НУЦЗ України. Харків, 2011. 231 с.
11. Максименко С.Д. Психологічні механізми зародження особистості / С.Д. Максименко // Проблеми сучасної психології. - 2010. - №9. - С. 3-18.
12. Малишева К.О. Синдром емоційного вигорання психолога-консультанта: психологічні чинники, профілактика та корекція : дис. ... кан-дидата психол. наук : 19.00.04 / Малишева Каріне Олегівна. - К., 2003. - 205 с.
13. Мацегора Я.В. Проблема професійних деструкцій та деформацій працівників правоохоронних органів. Вісник Національного університету оборони України. № 2 (33), 2013. С. 247-252.
14. Мацегора Я.В., Колесніченко О.С. Сучасні дослідження факторів адиктивної поведінки у військовослужбовців: закордонний досвід. Честь і закон. №1(76), 2021. С. 107-114. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2021/1/76/229732>

15. Медведєв В.С. Проблеми професійної деформації співробітників ОВС (теоретичні та прикладні аспекти): Монографія / Медведєв В.С. - К.: Національна академія внутрішніх справ України. - 1996. - 192 с.

16. Михлюк Е.І. Психологічні особливості професійно зумовлених акцентуацій характеру. : Автореф. дис. ... канд. псих. наук : 19.00.09. Х., 2016. 19 с. Режим доступу: <http://repositc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/4578>

17. Мудрик А.Б. Трудоголізм як професійна адикція особистості. Психологічні перспективи. Вип. 29, 2017. С. 175-186. DOI: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2017-29-175-186>

18. Назаров О.О., Левченко А.С. Особливості досліджень професійних деформацій та деструкцій у вітчизняній психології діяльності в особливих умовах. Проблеми екстремальної та кризової психології, 2025. № 1 (9). С. 46-55. <https://doi.org/10.52363/dcpg-2025.1.4>

19. Особливості професійної деформації у працівників аварійно-рятувальних підрозділів МНС України: монографія. / Н.В. Оніщенко, В.А. Старик, О.В. Тімченко, В.Є. Христенко. - Х.: НУЦЗУ, КП "Міська друкарня", 2012. - 149 с.

20. Попов В.М. Психологічні особливості прояву набутої безпорадності у працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій. : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.09. НУЦЗ України. Харків, 2017. 256 с. Режим доступу: <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/spetsializovani-vcheni-rady/dissPopov.pdf>

21. Приходько І.І., Байда М.С. Теоретичні аспекти адиктивної поведінки військовослужбовців. Честь і закон. №3(66), 2018. С. 67-74. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2018/3/66/155099>
<http://chiz.nangu.edu.ua/article/view/155099>

22. Психопрофілактика та психокорекція професійного відчуження у працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій: О.О. Сергієнко, Л.А. Перелигіна, В.Ф. Боснюк, Е.І. Михлюк, В.М. Попов, А.С. Куфлієвський: монографія. / Харків: НУЦЗУ, 2021. 133 с. Режим доступу: <http://repositc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/13987>

23. Потапчук Є.М. Теорія та практика збереження психічного здоров'я військовослужбовців: [монографія] / Євген Михайлович Потапчук. - Хмельницький: вид-во Національної академії ДПСУ, 2004. - 323 с.

24. Психологія професійної діяльності офіцера : [підручник] /В.Г.Кремень, М.В. Костицький, С.Д. Максименко, О.Д. Сафін - Хм.: Вид-во АПВУ, 1999. - 464 с.

25. Психологія праці: навч. посіб. / Г.В. Ложкін, Н.Ю. Воленюк, О.О. Солтик; за заг. ред. Г.В. Ложкіна. - Хмельницький: ХНУ, 2013. - 191 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.google.com/search?q=>

26. Психологія праці та інженерна психологія: навч. посібник для студентів денної і заочної форм навчання спеціальності 053 «Психологія» - 2-ге вид. / укладач О.С. Юрков. - Мукачево: МДУ, 2018. - 187 с.

27. Сафін О.Д. Психолого-акмеологічні основи професійного та особистісного самовдосконалення співробітників правоохоронних органів України: [монографія] / О.Д. Сафін, В.С. Сідак. - Київ : Вид-во НА СБ України, 2004. - 178 с.

28. Тогобицька В.Д. Психологічні засади професійних деструкцій працівників МНС. Проблеми екстремальної та кризової психології. № 8, 2010. С. 378-383.

Режим

доступу:

<https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfExtremeAndCrisisPsychology/vol8/049.pdf>

29. Яковенко С.І. Соціально-психологічна допомога при надзвичайних ситуаціях та критичних інцидентах: [монографія] / В.І.Лисенко, С.І. Яковенко. - Київ: Центр соціальних експертиз і прогнозів Інституту соціології НАНУ, 1999. - 226 с.

30. Freudenberger H. Staff burn-out. Journal of Social Issues. 1974. Vol. 30, №. 1. P. 159-165.

31. Hakobyan N., Aramyan, L., Khachatryan A. (2023). Anomie and Professional Deformation. Main Issues Of Pedagogy And Psychology, 10 (2), 25–34. DOI: <https://doi.org/10.24234/miopap.v2i10.4>

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека психологічної літератури: <http://psylib.kiev.ua/>
2. Українські підручники он-лайн: <http://pidruchniki.ws/>
3. Психологічна бібліотека Псі-фактор: <http://psyfactor.org>
4. Наукова бібліотека Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова: <http://hklib.npu.edu.ua/>

Крім вказаних вище джерел є доцільним використання інших електронних ресурсів із зазначенням авторів, назви матеріалу на сайті та адреси в Інтернеті.

Розробник:

професор кафедри

психології діяльності в особливих умовах,

кандидат психологічних наук, професор

Олег НАЗАРОВ